

LEGAL ASPECTS OF THE PROFESSION MEDICAL ASSISTANT¹³

Assist. Prof. Maria Radeva, PhD

Faculty of Law

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: +359 887 299 552

E-mail: mradeva@uni-ruse.bg

***Abstract:** Medical assistant is one of the medical professions in Bulgaria and is a regulated profession included in the List of regulated professions in 2016. Medical assistants who practice their profession are members of the professional organisation- Bulgarian Association of Health Care Professionals.*

The professional activities performed by the medical assistants shall be determined with a regulation issued by the Minister of Health Care. Formally, the regulation has existed since 2011, but it lacks the rules of professional activities performed by medical assistants. This puts at risk the professional realization of future medical assistants.

***Keywords:** Medical assistant, medical professions*

***JEL Codes:** I18, K31*

ВЪВЕДЕНИЕ

Понятието *медицинска професия* е обобщаващо по отношение отделни професии и е дефинирано в Закона за здравето (ЗЗ). Съгласно чл. 183, ал. 1 от ЗЗ медицинска професия се упражнява от лица, притежаващи диплома за завършено висше образование по специалности от професионални направления „Медицина“, „Дентална медицина“, „Фармация“ и „Здравни грижи“. За разлика за първите три професионални направления, където фигурират само по една специалност със същото наименование, в професионално направление „Здравни грижи“ има различни специалности. В посоченото професионално направление са специалностите „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Лекарски асистент“, които са с образователно-квалификационна степен „бакалавър“. В професионално направление „Здравни грижи“ са включени и специалности с образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър по ...“.

Регулирана професия също е обобщаващо понятие. Съгласно § 4в от Закона за висшето образование регулирана професия е дейност или съвкупност от дейности, включена в Списъка на регулираните професии в Република България, която е от обществена значимост и/или е от съществено значение за живота и здравето на хората, и правото за упражняването на която е определено чрез закони, подзаконови или административни разпоредби, за притежаването на специфична професионална квалификация, удостоверена с документи за образование, правоспособност или предполага членство в професионална организация, работеща за поддържане на високо равнище в съответната професионална област, за осъществяването на което е получила специално признаване от държавата.

С Решение № 619 на МС от 20.07.2009 г. е приет Списък на регулираните професии в Република България. Към настоящия момент в списъка са включени 82 професии от различни сектори на икономиката. Професиите в областта на здравеопазването са 17. Последна от медицинските професии, през 2016 г., в Списъка на регулираните професии, е включена и професията Лекарски асистент.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Институционализиране на професията Лекарски асистент

¹³ Докладът е с оригинално заглавие на български език: ЗА НЯКОИ ПРАВНИ АСПЕКТИ НА ПРОФЕСИЯТА ЛЕКАРСКИ АСИСТЕНТ

През декември 2009 г. е внесен законопроект за допълнение на Закона за здравето. Предложени включването на нова ал. 4 в текста на чл. 183, съгласно която лекарските асистенти упражняват медицинската професия при условията на чл. 188 от ЗЗ. Предвидено е със закон да се създаде професионално-съсловна организация на лекарските асистенти. Предложението е неуспешно, защото разпоредбата на чл. 188 от ЗЗ е относима към професионалната компетентност на лица, работещи в националната система за здравеопазване, но те не упражняват медицински професии. Недопустимо е смесването на медицински и немедицински професии, дори и всички да работят в сферата на здравеопазването. В мотивите към законопроекта е посочено, че новото обучение по специалността ще осигури запълването на една многоаспектна ниша между висшия и средния медицински персонал, която към момента стои незаета – от една страна поради незаинтересованост на лекарите, от друга – поради липса на подготовка от страна на средния медицински персонал. Законопроектът не е приет при гласуването в пленарна зала.

През юли 2010 г. МС внася законопроект за изменение и допълнение на Закона за здравето. Предлага се уреждане статутът на професията Лекарски асистент, която ще се упражнява от лица, придобили висше образование на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ от професионално направление „Медицина“, или от фелдшери с висше или средно образование, които са практикували медицинска професия. Лекарският асистент ще упражнява професията си под ръководството на лекар, като същевременно ще притежава и компетентност за самостоятелна профилактика, диагностика и лечение на заболявания. По-конкретно компетентностите му ще бъдат определени с подзаконов нормативен акт. Промяната е продиктувана от острия недостиг на медицински кадри и неравномерното им разпределение на територията на страната.

След гласуване е прието допълнение в чл. 175, ал. 2 от ЗЗ, съгласно което специалността „Лекарски асистент“ е включена в професионално направление „Здравни грижи“. Действащият текст на разпоредбата гласи, че подготовката и придобиването на образователно-квалификационната степен „бакалавър“ по специалностите от професионално направление „Обществено здраве“ и по специалностите „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Лекарски асистент“ от професионално направление „Здравни грижи“ се организира и провежда във факултети и/или филиали на висши училища.

Промяната в Закона за здравето е обнародвана в ДВ 98/2010 г.. С оглед въвеждането на новата медицинска професия, с § 4в от ПЗР на ЗЗ са уредени две хипотези, при които фелдшерите се ползват с правата на лекарски асистенти. Така съществуващата професия Фелдшер е приравнена (при определени условия) към нововъзникващата професия Лекарски асистент.

В ДВ 7/2016 г. е обнародвана промяна в Списъка на регулираните професии, с която професията Лекарски асистент е включена в същия, като поредната регулирана професия в здравеопазването.

В ДВ 32/2016 г. са обнародвани и единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Лекарски асистент“.

Задължително членство в съсловна организация

Отново в посочения ДВ 98/2010 г. е обнародвано и допълнение в Закона за съсловните организации на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти, на зъботехниците и на помощник-фармацевтите (законът е с това заглавие от 2018 г.). В обобщаващото понятие *асоциирани медицински специалисти* са включени и лекарските асистенти.

Съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти по смисъла на цитирания закон е Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ). Съгласно чл. 3, ал. 1 от закона медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти, които упражняват професията си, членуват в съсловна организация – БАПЗГ. Медицинска сестра, акушерка и асоцииран медицински специалист, може да упражнява професията си на територията на Република

България, ако отговаря на изискванията на закона и е вписан в регистъра на регионалната колегия на съсловна организация, на територията на която упражнява дейността си. От цитираните текстове се налага безспорният извод, че предпоставка за законосъобразното упражняване на професията Лекарски асистент е задължителното членство в БАПЗГ.

По данни на БАПЗГ към 30.09.2019 г. (липсват актуални данни) в националния електронен професионален регистър на съсловната организация са вписани 2042 фелдшери/лекарски асистенти. Разбираем е стремежът за подмяна на професията фелдшер с нововъзникналата професия лекарски асистент, още повече с оглед разпоредбата в Закона за здравето от 2010 г. Но формално, към настоящия момент, това са две отделни професии, като това обстоятелство не може да бъде пренебрегвано. Наличието на отделни професии е видно и от Националната класификация на професиите и длъжностите. В НКПД фигурират професиите Лекарски асистент (код 22406004), Фелдшер (код 22403001), Фелдшер, специализант (код 22403002) и Фелдшер, със специалност в системата на здравеопазването (код 22403003).

Професионална компетентност на упражняващите професията Лекарски асистент

Освен всичко изложено по-горе, идентичността или не между двете професии – Фелдшер и Лекарски асистент следва да бъде анализирана с оглед признатата им от закона професионална компетентност.

По смисъла на съсловния закон асоциираните медицински специалисти, в т.ч. фелдшери и лекарски асистенти, са лица, които притежават съответната професионална квалификация, удостоверена с диплома за придобито висше образование на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по реда на Закона за висшето образование или със свидетелство за професионална квалификация, издадено по реда на Закона за професионалното образование и обучение. Съгласно чл. 6, ал. 2 от същия закон асоциираните медицински специалисти осъществяват здравни грижи, профилактика, рехабилитация и здравна промоция в съответствие с професионалните им компетенции, определени с наредбата по чл. 7. Посочената законова разпоредба е правното основание за издаване на Наредба № 1 от 08.02.2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно (Наредба № 1).

Между първата и втората алинея на чл. 7 от закона съществува вътрешно противоречие. Съгласно ал. 1 професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти, могат да извършват по назначение или самостоятелно, се определят с наредба, издадена от министъра на здравеопазването след съгласуване със съсловната организация. Цитираната разпоредба следва да се отнася както към фелдшерите, така и към лекарските асистенти. Този извод се налага, с оглед легалната дефиниция в същия закон, където в обобщаващото понятие асоциирани медицински специалисти се включват и фелдшерите и лекарските асистенти. В тази връзка недоразумение буди разпоредбата на ал. 2, съгласно която със същата наредба (посочена в ал.1) се определят и професионалните дейности, които извършват здравните асистенти и лекарските асистенти. Въпреки сходството в наименованието на професиите Здравен асистент и Лекарски асистент, между двете професии има много повече разлики, отколкото прилики. Професията Здравен асистент е една от професиите, за която е предвидено провеждане на професионално обучение, докато професията Лекарски асистент е една от регулираните професии. С оглед съществената разлика в образователното ниво, недопустимо е поставянето на какъвто и да е паралел между професионалните дейности, които извършват здравните асистенти и лекарските асистенти.

Посочването на лекарските асистенти, в разпоредбата на чл.7, ал.2 от съсловния закон, е лишено и от правна логика. Тяхната професионална компетентност вече е визирана в ал. 1, с посочването на обобщаващото понятие асоциирани медицински специалисти. Няма правен смисъл професионалната компетентност на една професия да е уредена и в двете алинеи на чл. 7.

Въпреки че от 2011 г. е в сила цитирания чл. 7 от съсловния закон, в двете му алинеи, в посочения подзаконов нормативен акт - Наредба № 1 липсва каквато и да е уредба относима към лекарските асистенти. В раздел IV от наредбата са уредени професионалните дейности, които фелдшерите могат да извършват самостоятелно или по назначение от лекар.

Посочената липса в Наредба № 1 следва да бъде преодоляна посредством нейното допълване. Единият подход е да се уреди изрично професионалната компетентност на лекарските асистенти, какъвто подход следва наредбата спрямо останалите медицински професии. Другият подход е с изрична правна норма да се признае идентичност в професионалната квалификация на фелдшерите и лекарските асистенти. В цитиралото по-горе приравняване което Законът за здравето прави през 2010 г. е неприложимо в случая, защото приравняването е на фелдшерите към лекарските асистенти. Не би следвали нормата да се прилага по аналогия в обратния смисъл.

Прилагането на втория подход за преодоляване формалната празнина в Наредба 1 смятам, за целесъобразен с оглед възприетата идентичност между двете професии – Фелдшер и Лекарски асистент.

Посочената идентичност, но и в същото време непрецизна употреба на двете професии, обаче, е видна и в други подзаконови нормативни актове.

Съгласно Наредба № 3 от 06.10.2017 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Спешна медицина“ медицинският триаж се извършва от минимум един член на спешния екип (лекар, специалист по здравни грижи, лекарски асистент или професионален специалист) със специална подготовка и обучение за дейността. В нормата изобщо отсъства професията фелдшер. Но в друга разпоредба е казано, че при осигурен 24-часов телемедицински контрол ръководител на екипа може да бъде специалист по здравни грижи - фелдшер или лекарски асистент, преминал специализирано обучение за овладяване на необходимите компетентности и телемедицински контрол. В този случай двете професии са алтернативно посочени.

В подобен смисъл е и чл. 12, ал. 1 от Наредба № 1 от 19.07.2017 г. за реда за установяване концентрацията на алкохол в кръвта и/или употребата на наркотични вещества или техни аналози, съгласно която медицинското изследване се извършва от лекар, медицинска сестра, акушерка или фелдшер, съответно лекарски асистент.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Безспорно бъдещето принадлежи на професията Лекарски асистент. Казаното не трябва да омаловажава приноса на всички фелдшери, които са били и продължават да бъдат част от българската здравна система. Промяната в наименованието на професиите е формално и може да бъде лесно извършено. Бъдещето на една професия зависи от потребността от нея и от установената ѝ правна регламентация. И настоящата здравна криза показва необходимостта от лицата, упражняващи медицинска професия. Обучението по специалността „Лекарски асистент“ предполага, че тези професионалисти навлизат в националната система за здравеопазване. Това налага прецизна уредба на професионалната им компетентност. С оглед всичко изложено по-горе, следва да бъде предложена промяна *de lege ferenda* в съществуващата правна уредба, вкл. и Наредба № 1. И действащата правна уредба урежда правното положение и придобиване на висше образование по специалността „Лекарски асистент“. Но силно правно регулираната дейност по оказване на медицинска помощ и здравни грижи налага прецизна правна уредба на професионалната компетентност на всички медицински и немедицински професии, упражнявани в здравеопазването.

REFERENCES

Zinovieva, D., (2016). Medical Law. Sofia: Siela press (*Оригинално заглавие: Зиновиева, Д., 2016. Медицинско право. София: Издателство „Сиела“.*)